

Minden rendőrség annyit ér amennyi adata van

Fenyvesi Csaba

Prof. dr., egyetemi tanár
Pécsi Tudományegyetem,
Állam- és Jogtudományi Kar
fenyvesi.csaba@ajk.pte.hu

A hetvenedik évét – jogosan – ünneplő folyóirat éppen 33 éve jelentette meg első bűnügyi szakmai tanulmányomat (Fenyvesi, 1988). Már az akkori kutatásom során rájöttem a címben jelzett, azóta sem cáfolt tétel igazságára. 1994-es monográfiámban már szó szerint meg is fogalmaztam és közzé tettem (Fenyvesi, 1994).

A gondolat értelmezése

A gondolat – úgy tűnik – kiállta a próbát. Most azzal erősítem a szerintem kriminalisztikai princípiumként is felfogható tételt (Fenyvesi, 2013), hogy értelmezem az összetevőit, illetve bemutatok egy valós esetet példaként, amiben benne rejlik a múlt tisztelete és a jövő víziója egyaránt.

- 1) A rendőrség szó alatt – kiterjesztően – minden nyomozó hatóságot értek, amely múlt feltárással, kriminalisztikai cselekményekkel, köztük a bűnmegelőzéssel foglalkozik (Fenyvesi, 2021). Ugyanakkor megjegyzem, hogy a ténykutatás és adatszerzés nemcsak a bűnügyekben eljáró hatóságokra igaz, hanem az összes tényállás megállapítására törekvőre, így az államigazgatási (például szabálysértési, építésügyi, gyámhatósági), civiljogi szervezetekre is.
- 2) Második kiegészítésként jelölöm meg, hogy releváns adatokról beszélek. Nem vagyok híve az idegen szavaknak, ám jelen esetben az „ügyre tartozó” kifejezést nem tartom igazán helyénvalónak, pontosnak. A kérdés az, hogy mi számít releváns adatnak? Felfogásom szerint a választ egyfelől a kriminalisztika, másrésről pedig a büntetőjog adja meg a konkrét bűnügyekben. Előbbi a hét kriminalisztikai alapkérdést fogalmazza meg (mi? hol? mikor? hogyan? ki? kivel? miért?), utóbbi pedig a büntetőjogilag értékelhető és értékelendő tényeket, minősítéseket.

- 3) Harmadikként egy megszorítást vetek fel, mégpedig: az adatbeszerzés csak törvényes módon történhet. Akár nyílt, akár titkos (személyi, tárgyi, dokumentális, elektronikus) (Fenyvesi & Orbán, 2019), az csak legális módon történhet. Továbbmegyek, a magyar büntetőeljárás kódex, a rendőrségi törvény és az Emberi Jogok Európai Egyezményét szem előtt tartó Emberi Jogok Európai Bírósága által is elfogadható, „fair”, tisztességes módon. Egyéb esetekben nem beszélhetünk jogállami adatszerzésről. (Erről korábban már értekeztem a Belügyi Szemle hasábjain, lásd: Fenyvesi, 2014.)

Az elvi tétel gyakorlati próbája

Egyik külföldi utam kezdetén a budapesti Liszt Ferenc repülőtér várakozó csarnokában felfigyeltem Baráti Kristóf Kossuth-díjas hegedűművészre. Nem pusztán a pécsi koncertjein látott arcáról ismertem fel, hanem a hátán hordott kemény bőrtokjáról is. Tudtam ugyanis, hogy mit rejt a védőburkolat, miért is van nála mindig testközelben. Egy rendkívüli hangszer, egy valódi, felettébb drága (a chicagói Stradivari Alapítvány tulajdonában levő) Stradivari hegedűt.

Arról mindenki hallott, hogy ezek különleges hangszerek, azt viszont kevesen tudják, hogy miért ezek a hegedűk (és csellók) csúcsai. Miért éppen Antonio Stradivari (1644–1737) cremonai mester lett híres a műalkotásaival? Hiszen a kortársai között számosan foglalkoztak hangszergyártással, mégsem ismerjük őket, nem ők nyerték a versenyt. Mivel tud többet a világban föllelhető 650 hangszer, mint a társaik? Azon kívül, hogy eltelt majdnem 400 év, volt-e valami titka a mesternek? Mivel lett finomabb, összehasonlíthatóan jobb a hangzása, mint a vetélytársaké?

Azt még kevesebben tudják, hogy a választ a kriminalisztika módszertana adta meg. És csak elvétve hallottak arról a tényről, hogy a nagy rejtélyt egy magyar ember oldotta meg. Hogy egy honfitársunk adta meg a precíz, tudományos választ.

Név szerint Nagyváry József, aki 1934-ben született Szegeden. A budapesti Eötvös Lóránd Tudományegyetemen részt vett a 1956-os forradalomban, majd Svájcba menekült biokémiát tanulni. Amikor a tulajdonába került példaképe, Albert Einstein hegedűje, kifejezetten felkeltette érdeklődését. Onnantól már tudatosan vizsgálta is a hangszer és rejtélyét, gyűjtötte róla az adatokat. 1963-ban az angliai Cambridge-ben folytatta tanulmányait a Nobel-díjas Lord Toddnál, majd az amerikai Texas A&M egyetem biokémia (nukleinsav-kémikus) tanára lett. Innen ment el nyugdíjba, miközben világhírű Stradivari hegedű kutatóvá is vált.

Ténylegesen 1984-től foglalkozott az antik cremonai hegedűk titkának megfejtésével. A „*Violence and Violins*” című¹, magyarul még nem publikált kötetből kiolvasható, hogy munkaverziókként felmerültek a következő hipotézisek:

- a) Stradivari zseniálisan különleges, szinte kozmikus fafaragó mester volt.
- b) Más eszközöket használt a megmunkáláshoz, mint a többi mester.
- c) Más anyagokat használt, mint a többiek.
- d) Más technológiát használt, mint a többi kortárs mester.²

Mielőtt rátérek a helyes verzióra, elmondom, hogy a végső eredményt hozó kutatásaira John Tower amerikai szenátor szerzett támogatást, akit egyszer a genfi leszerelési tárgyaláson a szovjet követ az amerikai Stradivari kutatásokról kérdezett, és kínosan nem volt képes. Semmilyen adata nem volt erről. Az egyetem (és az USA) presztízse miatt a szenátor megkérte a kutatót és a rektorát, hogy Nagyváry József csak ezzel foglalkozzon a továbbiakban. Ehhez kapott külön laboratóriumot, ahol hegedűket, köztük Stradivarikat vizsgálhatott.

Csak hogy nem könnyű anyagmaradványhoz (összehasonlítható adatokhoz) jutni ilyen dollármilliókat érő hangszerekből, egyetlen tulajdonos sem engedte szívésen. Végül három antik cremonaiból mégis sikerült vizsgálható mintát szereznie. Konkrétan egy Stradivari csellóból, egy hegedűből és egy Guarneri hegedűből.

Korabeli vegyületekkel kezelte a modern hegedűket és vizsgálta a hangzásukat, összehasonlította a Stradivari csengésével. (Kriminálisztikai értelemben technikai hangazonosítást, hangfelismerést végzett.) Továbbá a legmodernebb műszerekkel, például mágneses rezonancián (MR) alapuló képalkotással vizsgálta a Stradivarikhoz használt fa mikroszerkezetét (mint anyagmaradványt).

Ezekből kiderült, hogy sokkal kevesebb a hemicellulóz és a lignin e hegedűk faanyagában, mint a többiekében, ami bizonyította a kémiai kezelést.

Ezáltal könnyebb lett a fa, a Stradivari lapja csak 60 grammot nyom, míg más hegedűknél a 80–90 gramm az általános. A könnyebb fa könnyebben jön rezgésbe, hangosabban és tisztábban szól.

Tehát az a) verziós mesteri faragásos misztikummal szemben a valóság az, hogy az alapananyagként használt fa kémiai kezelése, tehát a d) verzió adja meg a reális választ. A cremonai Stradivari műhelyben – mutatta ki Nagyváry József – olyan vegyi anyagokban, például borkősavban, rézgálicban áztatták a fenyőfát, amelyeket akkor sehol másutt nem használtak ilyen célra.

1 Nagyváry József 2016-ban kiadott „*Violence and Violins: The Making of a Hungarian Refugee*” című önéletrajzi könyve. A könyv tartalmából részletek olvashatók még a következő weboldalon: www.violenceandviolins.com.

2 Az American Chemical Society meghívására 2017 márciusában, New Yorkban több egyetemi előadást tartott Nagyváry József, köztük például a St. Johns University-n is. Az előadások címe: *From Molotov Cocktails to Stradivari Violins*.

Miután az eredmény megjelent a Nature folyóiratban, azóta a világ összes valamirevaló hegedűkészítője a Nagyváry József és csapata által feltárt vegyületekbe áztatja a fát. Ezt állítólag senki nem vallja be, mindenki megtartja magának a titkát, de ettől még igaz – mondják a bennfentesek. Az biztos, hogy a hegedűk minősége az utóbbi 15 évben robbanásszerűen javult. Ez egyrészt a kémiai kezelésre, másrészt a modern számítástechnika által nyújtott hangminőség-ellenőrzésre vezethető vissza.

A Belügyi Szemle híd szerepe

A releváns adatokra épülő okkutatás, a szisztematikus (hegedűs) megoldás példázza, hogy a kriminalisztikai módszertan életünk minden szeletét érintheti. Segítheti a múlt élesebb láttatását, és iránytűt adhat a jövő kutatóinak, a rejtélyek, köztük a bűnügyek felderítőinek is.

A folyamat aktív részese maga az ünnepezt folyóirat is azzal az eszmeiséggel, hogy lámpást ad a detektálóknak, hídként köti össze a múltat a jövővel, az előd kriminalisták írásait, gondolatait, ajánlásait, kulturális örökségét megismerteti napjaink és a jövő bűnüldözőivel. Azt kívánom, hogy tegye ezt még újabb hét évtizeden át töretlenül, a tudomány szellemiségében.

Felhasznált irodalom

- Fenyvesi Cs. (1988). A nemi bűncselekmények sértetti jellemzői egy pécsi vizsgálat tükrében. *Belügyi Szemle*, 26(11), 36–45.
- Fenyvesi Cs. (1994). *Rendőrség és marketing*. Carbocomp Kft.
- Fenyvesi Cs. (2013). A kriminalisztika alapelvei. *JURA*, 19(2), 37–50.
- Fenyvesi Cs. (2021). A kriminalisztika bűnmegelőzési funkciója. *Belügyi Szemle*, 69(10), 1759–1769. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.10.5>
- Fenyvesi Cs. & Orbán J. (2019). Az elektronikus adat mint a 7-5-1-es kriminalisztikai piramismodell építőköve. *Belügyi Szemle*, 67(2), 45–55. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2019.2.3>
- Fenyvesi Cs. (2014). A justizmordhoz vezető kriminalisztikai hibák. *Belügyi Szemle*, 62(3), 30–59.

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

- Fenyvesi Cs. (2022). Minden rendőrség annyit ér amennyi adata van. *Belügyi Szemle*, 70(11), 2257–2260. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.11.18>